

WŁADYSŁAW ZELECH

Statystyczna struktura językowa poezji Marii Konopnickiej

Twórczość poetycka M. Konopnickiej w zasadzie nie jest dokładnie zbadana, zwłaszcza pod względem językowym. Właściwie poza artykułami J. Trypućki¹, Z. Klemensiewicz² i T. Budrewicza³ nikt się nią nie zajmował. Oczywiście była ona fragmentarycznie ujmowana w monografiach poświęconych poetce oraz w podręcznikach do historii literatury. Dlatego pokusiłem się o próbę analizy statystycznej języka poezji Konopnickiej.

Ekscerpcji materiału dokonałem z tomu wydanego przez Wyd. Łódzkie w 1990 roku *Umiem być ptakiem* w wyborze, ze wstępem i komentarzem B. Mazana. Cały zbiór liczy 99 wierszy (z wyjątkiem *Imaginy* i *Pana Balcera w Brazylii*) pochodzących z różnych okresów twórczości (z lat 1881–1911) Konopnickiej i może być uznany za reprezentatywny dla poetki. Tom zawiera 19 000 wyrazów tekstowych i 3745 hasel bez uwzględnienia tytułów wierszy. Ze zbioru wierszy wylosowałem próbę liczącą 10 179 wyrazów tekstowych, a następnie porównałem ją z próbami dziesięcioletnimi z poezji Asnyka, Tuwima⁴ oraz z próbą z recytowanej wersji pieśni ludowej⁵.

Styl autora można charakteryzować poprzez określenie struktury tekstu i słownika utworu i od tego zagadnienia rozpocznę analizę statystyczną języka poezji M. Konopnickiej.

¹ J. Trypućko, *Eptety „złoty” i „srebrny” w poezjach M. Konopnickiej* (powielony maszynopis w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego).

² Z. Klemensiewicz, *Kilka spostrzeżeń językoznawcy o języku i poezji Marii Konopnickiej*, *Prace Filologiczne XX*, 1970, s. 337–341.

³ T. Budrewicz, *Niektóre cechy stylu Konopnickiej*, [w:] *Maria Konopnicka w 75-lecie zgonu*, red. J.Z. Białek i J. Jarowiecki, Kraków 1987, s. 13–34.

⁴ Dane dotyczące prób z poezji A. Asnyka i J. Tuwima pochodzą z własnych obliczeń.

⁵ J. Bartmiński, *Oralność tekstu pieśni ludowej w świetle statystyki leksykalnej*, [w:] *Semantyka tekstu i języka*, red. R.M. Mayenowa, Wrocław 1986, s. 175–201.

STRUKTURA TEKSTU

Udział poszczególnych części mowy w tworzeniu tekstu przedstawia się następująco:

Części mowy		Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśni ludowe
Rzeczownik	3476	34,20	30,9	33,02	26,5
Czasownik	1730	16,99	17,1	18,61	23,2
Przymiotnik	836	8,21	12,11	10,88	5,1
Przysłówek	170	1,67	4,7	4,21	1,5
Zaimek	1337	13,11	13,13	11,3	17,6
Spójnik	926	9,1	7,46	7,11	7,0
Przyimek	1113	10,93	10,37	11,38	9,9
Partykuła	449	4,41	2,6	1,91	6,5
Liczebnik	85	0,83	0,42	0,57	1,5
Wykrzyknik	57	0,55	0,2	0,55	1,2
N = 10 179		100% N	100% N	100% N	100% N

Najliczniej reprezentowane są w tekście Konopnickiej wyrazy nazywane prymarnie (rzeczownik i czasownik), stanowią one 51,19% tekstu (N), drugą pozycję zajmują morfemy luźne (przyimki, spójniki, partykuły i wykrzykniki) – 24,99% N, trzecią wyrazy wskazujące (zaimki) – 13,11% N, dalej idą wyrazy nazywane wtórnie (przymiotnik i przysłówek) – 9,88% N i szeregujące (liczebnik) – 0,83% N.

We wszystkich zestawionych tekstach przeważają rzeczowniki nad czasownikami, można je więc określić jako nominalne. Wskaźniki nominalności dla poezji Konopnickiej wynosi $WN=2,01$ ($Wn=S/V^6$, stosunek sumy użyć rzeczownika S do sumy użyć czasownika V) i jest dość wysoki w porównaniu z Tuwimem ($Wn=1,77$), Asnykiem ($Wn=1,87$) i pieśnią ludową ($Wn=1,13$). Styl poetki jest wybitnie nominalny, również ilościowo największy procent tekstu tworzą rzeczowniki – 34,2%, gdy u Tuwima 33,02%, Asnyka 30,9%, a w pieśni ludowej tylko 26,5%.

Czasownik najmniej licznie występuje u Konopnickiej – 16,99% N, najliczniej w tekście recytowanym pieśni ludowej – 23,2%. Niski udział tej kategorii gramatycznej świadczy o małym zdynamizowaniu poezji autorki *Roty*. Ilość czasowników pociąga za sobą liczbę przysłówków, jako jego określników. Przysłówek najrzadziej występuje w pieśni ludowej – 1,5%, chociaż ma ona najwięcej czasowników, Konopnicka zaś zajmuje przedostatnią lokatę – 1,67%.

Również liczba przymiotników jest mniejsza niż u Asnyka i Tuwima, a wyższa od pieśni ludowej i wynosi 8,21% N. Mogłoby to świadczyć o małej obrazowości stylu Konopnickiej, jednak tak nie jest, ponieważ poetka bar-

⁶ Wszystkie wskaźniki obliczane są za E. Stachurskim, *Słownictwo w utworach polskich naturalistów. Badania statystyczne*, Kraków 1989.

dzo często korzysta z epitetów rzeczownikowych, natomiast przez przymiotnik określany jest co czwarty rzeczownik, u Tuwima co trzeci.

Zaimek u Konopnickiej stanowi 13,11%, a więc mniej niż u Asnyka (13,13% N) i w pieśni ludowej (17,6% N), a więcej niż u Tuwima (11,3% N). Niska frekwencja tej części mowy być może spowodowana jest najwyższym wskaźnikiem użyć rzeczownika ze wszystkich prób. Rzeczywistość u Konopnickiej jest częściej nazywana niż wskazywana. Zaimkowość to cecha typowa dla języka mówionego, tymczasem poezja to tekst pisany. Pieśń ludowa ma najwięcej zaimków i świadczy to o jej oralności i bliskim związku z polszczyzną mówioną.

Ważną rolę w tekście pełnią te kategorie gramatyczne, które decydują o jego spójności. I tak łączna liczba przyimków i spójników wynosi:

- dla Konopnickiej – 20,03% N;
- dla Asnyka – 17,83% N;
- dla Tuwima – 18,49% N;
- dla pieśni ludowej – 16,9% N.

Jak wynika z zestawienia, najmniej spójny jest tekst recytowany pieśni ludowej. Konopnicka ma najwyższy stopień spójności tekstu, wyprzedzając Asnyka i Tuwima. Niski wskaźnik spójności dla tekstu pieśni wynika stąd, iż teksty pisane są porządkowane dwukrotnie, raz w fazie myśli, drugi raz w fazie pisania, co sprawia, że nie ujmują myśli w sposób chaotyczny, posługują się raczej pełnymi zdaniami, a nie równoważnikami, natomiast pieśń zbliżona jest do języka mówionego.

Pozostał jeszcze do omówienia udział partykuł i wykrzykników w tworzeniu tekstu. Najliczniej występują one w pieśni ludowej (7,7% N), u Tuwima zajmują – 2,46% N, Asnyka 2,8% N. Tekst Konopnickiej pod tym względem najbardziej zbliża się do pieśni ludowej, partykuły wraz z wykrzyknikami wyczerpują 4,96% N. Świadczy to o dużej ekspresji wypowiedzi i sugestywnym stylu autorki.

STRUKTURA GRAMATYCZNA SŁOWNIKA

Część mowy	Konopnicka		Asnyk		Tuwim		Pieśń ludowa	
rzeczownik	1137	45,16	925	35,17	1553	44,18	841	44,4
czasownik	808	32,04	801	31,53	960	27,33	655	34,5
przymiotnik	316	12,53	528	20,78	623	17,73	158	8,3
przysłówek	62	2,50	158	6,22	195	5,55	57	3,0
zaimek	57	2,26	57	2,24	64	1,82	53	2,8
spójnik	30	1,18	36	1,41	23	0,65	36	1,9
przyimek	36	1,42	36	1,41	25	0,71	26	1,4
partykuła	44	1,74	16	0,62	14	0,40	21	1,1
liczebnik	20	0,78	10	0,39	17	0,48	34	1,9
wykrzyknik	10	0,39	6	0,23	11	0,31	14	0,7
V	2520	100%	2540	100%	3541	100%	1895	100%

Tabela pokazuje, iż 77,20% słownika (V) tworzą wyrazy nazywające prymarnie, a 15,03% V wyrazy nazywające sekundarnie. Łącznie wyrazy nazywające tworzą 92,23% słownika i wchodzi w skład I fazy leksyki.

Wyrazy wskazujące i szeregujące tworzą II fazę leksyki i obejmują 3,04% słownika. Morfemy luźne wyczerpują 4,34% V i tworzą III fazę leksyki. Na końcu mamy wykrzyknik, który zajmuje 0,39% V.

Porównując strukturę gramatyczną słownika Konopnickiej ze słownikiem Asnyka, widać, iż „poeta serca” wyprzedza Konopnicką tylko w ilości przymiotników (o 212) i przysłówków (o 96). Oznacza to, że częściej niż autorka *Roty* stosuje określenia do rzeczownika i czasownika. Styl Asnyka wydaje się być bardziej obrazowy niż styl Konopnickiej.

Rzeczownik najliczniej reprezentowany jest u Tuwima (1553), drugie miejsce zajmuje próba Konopnickiej (1137). Najmniej rzeczowników ma pieśń. Procentowo najwięcej rzeczowników ma Konopnicka (45,16%), drugie miejsce zajmuje pieśń (44,4%), ostatnie – Asnyk (35,17%).

Czasownik najwyższą lokatę zajmuje u Tuwima (960), Konopnicka ma ich 808, najmniej pieśń (655), chociaż procentowo najwięcej (34,5% V), poetka zajmuje drugie miejsce (32,04% V).

Najwyższy udział przymiotnika ma próba Tuwima (623), najmniejszy pieśń ludowa (158), Konopnicka zajmuje przedostatnią lokatę – 316. Biorąc pod uwagę procentowy udział przymiotników w tworzeniu słownika pierwsze miejsce zajmuje Asnyk – 20,78% V.

Udział przysłówków jest największy w próbie Tuwima (195 i 5,5% V), drugie miejsce zajmuje Asnyk (158 i 6,22% V), trzecie Konopnicka (62 i 2,5% V), ostatnie – pieśń (57 i 3% V). Procentowo największy udział w tworzeniu tekstu mają przysłówki u Asnyka.

Zaimek najliczniej występuje u Tuwima (64 i 1,82% V). Konopnicka wraz z Asnykiem zajmuje drugie miejsce (57). Procentowo najwięcej zaimków ma pieśń (2,8% V i 53).

Spójnik najczęściej występuje u Asnyka i w próbie pieśni (36), Konopnicka zajmuje przedostatnie miejsce (30), zaś przyimek zajmuje pierwszą lokatę u twórców liryki pozytywistycznej.

Udział partykuł jest największy w próbie Konopnickiej (44), przewyższa dwa razy ilość tej kategorii gramatycznej w próbie pieśni ludowej (21). Liczebniki i wykrzykniki najczęściej są reprezentowane w próbie pieśni ludowej. Konopnicka zajmuje drugą lokatę pod względem ilości liczebników (20) i przedostatnie miejsce, jeśli chodzi o ilość wykrzykników.

BOGACTWO LEKSYKALNE TEKSTÓW M. KONOPNICKIEJ

A. Średnia częstość wyrazu-hasła

Konopnicka Asnyk Tuwim Pieśń ludowa

4,03 3,9 2,91 5,2

$F_{sr} = N/V$

Najmniejszy (najkorzystniejszy) wskaźnik określany miernikiem złożności stylu posiada próba Tuwima (tylko 2,91). Najmniej korzystny wskaźnik ma pieśń – 5,2. Konopnicka z wartością wskaźnika 4,03 zajmuje przedostatnie miejsce. W tekstach poetki dominują powtórzenia oraz refreny, które zwiększają częstość wyrazów i zbliżają je do próby pieśni ludowej.

B. Wskaźnik ilościowego bogactwa słownikowego

Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśń ludowa
24,95	25,4	34,78	19,08

24,95 25,4 34,78 19,08

K (wskaźnik Kuraszkiewicza) = V / N

Wartość wskaźnika ilościowego bogactwa słownikowego jest zależna od wielkości próby tekstowej. Wraz ze wzrostem próby rośnie wskaźnik Kuraszkiewicza. Parametr ten jest dla Konopnickiej mniej korzystny niż dla Tuwima, różnica jest dość duża, mimo mniejszej próby u poety. Autorka *Roty* wyprzedza próbę pieśni ludowej i minimalnie Asnyka. Teksty poetki są mało bogate leksykalnie.

C. Udział „jedynek” w słownictwie

	Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśń ludowa
hapaxlegomena	55,85% V	52,83 V	64,71 V	51,65% V

hapaxlegomena 55,85% V 52,83 V 64,71 V 51,65% V

Procentowy udział haseł o $F = 1$ w słowniku zmniejsza się w miarę powiększania próby. Z zestawienia wynika, iż Konopnicką w zakresie udziału „jedynek” przewyższa tylko Tuwim. Dla poetki wskaźnik ten jest korzystniejszy niż dla Asnyka i pieśni ludowej. Świadczy on o różnorodności języka poetyckiego autorki.

D. Wskaźnik oryginalności słownictwa Guirauda

Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśń ludowa
0,55	0,52	0,72	0,50

0,55 0,52 0,72 0,50

I oryg. = $V1 / V$

Wskaźnik dla Konopnickiej jest korzystniejszy niż dla Asnyka i pieśni ludowej, wyprzedza go tylko Tuwim. Wynika stąd, że teksty poetki są bardziej oryginalne leksykalnie niż teksty Asnyka i pieśni ludowej.

E. Wskaźnik stereotypowości słownictwa

Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśń ludowa
7,88	7,22	6,41	9,55

7,88 7,22 6,41 9,55

I stereot. = $M - V1 / Vi > 1$

Wskaźnik ten pozwala określić wielkość przeciętnego odstepu między użyciem wyrazów powtarzających się. Najniższy (najgorszy) jest on dla Tuwima, najwyższy (najlepszy) dla pieśni ludowej. Poetka ma wskaźnik stereotypowości słownictwa zbliżony do pieśni ludowej, wynika to ze stylizacji na ten gatunek u autorki *Roty*.

F. Wskaźnik I konc. według Mistrika

Konopnicka	Asnyk	Tuwim	Pieśń ludowa
2,18	2,68	4,48	1,94
I konc. = $20V1 > 1/N$			

Wskaźnik ten obrazuje udział słownictwa innego niż bardzo rzadkie w budowie tekstu. Im wskaźnik jest wyższy, tym koncentracja tekstu jest mniejsza, a udział wyrazów „tematycznych” większy, co świadczy o różnorodności tematycznej tekstu. Wskaźnik ten dla Konopnickiej jest niski i wynosi 2,18% (niższy ma tylko pieśń ludowa – 1,94), świadczy on o stosunkowo dużej koncentracji słownictwa, a w związku z tym o monotonii tematycznej.

G. Pasma dystrybucyjne

	V	%	N	%
F>100	12	0,47	2232	21,92
100>F>10	148	5,87	3090	30,35
10>F>1	953	37,81	3450	34,91
F=1	1407	55,85	1407	13,82
Razem	2520	100,00	10 179	100,00

Wśród wyrazów najczęstszych przeważają wyrazy o funkcji gramatycznej. W tekście Konopnickiej do pierwszego pasma należy tylko 12 haseł, a zajmują one aż 21,92% tekstu. Są to: *i* F=457, *w* F=295, *z* F=192, *na* F=180, *on* F=162, *nie* F=152, *ten* F=149, *ja* F=138, *co* F=130, *być* F=127, *się* F=125, *a* F=124.

Drugie pasmo składa się ze 148 haseł, co daje 5,87% słownika. Wystąpiły one łącznie 3090 razy, tworzą więc 30,35% tekstu.

Trzecie pasmo składa się z 953 haseł i tworzy 37,81% słownika. Wyrazy te zajmują najwięcej, czyli 34,91% tekstu.

Drugie i trzecie pasmo stanowią wyrazy ogólne (o szerokim zakresie), powszechnie używane, a także słownictwo charakterystyczne dla tekstu Konopnickiej.

Ostatnia czwarta strefa to wyrazy rzadkie, które pojawiły się w badanej próbie tylko raz. Zajmują one najwięcej – 55,85% słownika i 13,82% tekstu.

SŁOWNICTWO NAJCZĘSTSZE

Charakterystykę ograniczam do rzeczowników i przymiotników.

Najczęstsze rzeczowniki

Lp.	Konopnicka	(F)	Asnyk	(9)	Tuwim	(F)	Pieśń ludowa	(F)
1.	ziemia	84	serce	55	słowo	48	dziewczyna	43
2.	duch	72	świat	50	serce	37	pan	42
3.	słońce	67	życie	35	oko	33	mama	38
4.	świat	64	sen	34	noc	31	panna	33
5.	łza	35	milość	31	niebo	26	las	30
6.	droga	52	noc	30	pan	26	koń	27
7.	oko	52	blask	29	dzień	24	dom	25
8.	gwiazda	49	kwiat	29	sen	24	Janeczka	25
9.	serce	49	piers	29	krew	23	konik	24
10.	piers	48	łza	27	Bóg	22	siostra	24
11.	dzień	47	oko	26	świat	22	chłopiec	23
12.	głowa	47	fala	24	wiatr	22	ojciec	23
13.	życie	45	ziemia	24	życie	21	woda	23
14.	Bóg	44	cień	23	dom	19	Janek	22
15.	niebo	42	mgła	23	ulica	18	żona	22
16.	pan	42	światło	21	ziemia	18	brat	21
17.	noc	40	myśl	20	człowiek	17	Kasia	21
18.	lud	39	ciemność	19	okno	17	ksiądz	20
19.	pieśń	39	duch	19	śmierć	17	wianeczek	19
20.	pole	38	grób	19	głowa	16	wojenka	19

Wśród 20 najczęstszych rzeczowników przeważają rzeczowniki konkretne. W próbie pieśni ludowej brak jest rzeczowników abstrakcyjnych, u Tuwima mamy jeden: **Bóg**, u Asnyka: **myśl i duch**, u Konopnickiej również dwa: **Bóg** oraz **duch**, przy czym ten drugi z bardzo wysoką frekwencją (drugi rzeczownik na liście frekwencyjnej). U Asnyka pierwszy rzeczownik abstrakcyjny jest 17, u Tuwima 10.

Najczęstszym rzeczownikiem u Konopnickiej jest **ziemia** z F=84. Nie jest to przypadek. „Ziemia i lud to świat przedstawień poetyckich Konopnickiej. Ale to także składniki jej świadomości narodowej. Ziemię uważa ona za współuczestnika stawania się narodu, za współtwórcę ojczyzny i państwowości” – jak pisze Jan Baculewski⁷.

Również **lud** znalazł się tylko w próbie Konopnickiej z F=39.

Do tego samego pola semantycznego co hasło **ziemia** należą: **świat** (F=64), **droga** (F=52), **pole** (F=38).

Drugim hasłem pod względem częstości występowania jest **duch** (F=72). Przywołuje ono świat irracjonalny. Wydaje się, że Konopnicka kontynuuje przekonanie romantyków o dualizmie świata, który składa się z ducha i materii. Wokół hasła **duch** można zgrupować następujące rzeczowniki: **słońce**, **gwiazda**, **Bóg**, **niebo** i **noc**. Prawie we wszystkich pró-

⁷ J. Baculewski, *Maria Konopnicka*, Warszawa 1978, s. 43.

bach występują rzeczowniki z pola semantycznego nazw części ciała: **oko, serce, pierś, głowa**. Dwa pierwsze z nich można uznać za typowe poetyzmy. Wśród najczęstszych rzeczowników mamy jeszcze rzeczownik ezy-stencjalny – **życie**.

Poezja konopnickiej ma tylko jedno hasło wspólne z próbą poezji ludowej. Jest to **pan**. Inne, np. **mama**, u Konopnickiej nie występuje, **dziewczyna** należy do trislegomenów, **panna** do hapakslegomenów. Uderza u autorki *Roty* brak rzeczowników zdrobniałych, które pojawiają się w pieśni ludowej. Tylko w próbie Konopnickiej są hasła: **słońce, droga, gwiazda, lud, pieśń, pole**.

P. Guiraud⁸, analizując styl osobniczy pisarza, wyodrębnił na podstawie analizy statystycznej słownictwa w tekście literackim grupę tzw. słów-kluczy. Zasób tych słów określamy przez porównanie słownictwa tekstu badanego autora ze słownictwem zawartym w ogólnym słowniku frekwencyjnym. Ze względu na brak słownika frekwencyjnego dla polszczyzny XIX i XX wieku, porównałem listę rangową próby z poezji Konopnickiej z próbą Asnyka (poety tworzącego w tej samej epoce i Tuwima z okresu XX-lecia międzywojennego) oraz z pieśnią ludową, ponieważ często mówi się o stylizacji wierszy poetki na ten gatunek folkloru.

Za wyrazy-klucze w poezji Konopnickiej możemy uznać następujące hasła: **ziemia, duch, słońce, łza, gwiazda, droga, pieśń, rosa** (F=27), **skrzydło** (F=25), **wicher** (F=27), **woda** (F=22), **grób** (F=15), **pióro** (F=15), **gniazdo** (F=14), **pot** (F=11), **rola** (F=11), **jaskółka** (F=10) i **niewolnik** (F=10).

Najczęstsze przymiotniki

Lp.	Konopnicka	(F)	Asnyk	(9)	Tuwim	(F)	Pieśń ludowa	(F)
1.	wielki	50	jasny	28	ciemny	18	stary	38
2.	cichy	49	nowy	21	biały	17	młody	34
3.	stary	43	cały	20	złoty	12	miły	25
4.	złoty	41	świeży	20	wielki	11	ładny	17
5.	czarny	32	cichy	16	czarny	10	siwy	16
6.	biały	29	ludzki	16	biedny	9		
7.	jasny	28	biały	15	młody	9		
8.	cały	25	ciemny	15	cały	8		
9.	srebrny	25	dawny	14	czerwony	8		
10.	krwawy	23	wieczny	14	daleki	8		
11.	własny	20	słodki	13	miły	8		
12.	daleki	18	złoty	13	straszny	8		
13.	gotowy	17	żywy	11	szary	8		
14.	smutny	16	młody	10	święty	8		
15.	ostatni	14	smutny	10	wysoki	8		
16.	pełny	14	biedny	9	żywy	8		
17.	pusty	14	dobry	9	boży	7		
18.	blady	13	srebrny	9	gorący	7		
19.	siny	13	własny	9	senny	7		
20.	wieczny	13	ziemski	9	srebrny	7		

⁸ P. Guiraud, *Zagadnienia i metody statystyki językoznawczej*, Warszawa 1966.

Najczęstszym przymiotnikiem w próbie Konopnickiej jest **wielki** (F=50) występuje on jeszcze tylko w próbie Tuwima, drugim jest **cichy** (F=49) wspólny z próby Asnyka, trzecim **stary** (F=43) wspólny z pieśnią ludową.

Najwięcej haseł wspólnych ma Konopnicka z Asnykiem, najmniej z pieśnią ludową (jedno hasło – **stary**).

Jak już wspomniałem, Konopnicka bardzo często używa przymiotnika **wielki**. Odnosi się on do zjawisk przyrody, np. „wielka lazurów wszechci-sza” (*Corregio*), „mgły wielkie” (*Sorrento*), „wielkie światła jutrzeźne” (*Lirnikowi na Montebello*), „deszcz wielki” (*Niechaj się ludy*), ale nie tylko. Spotykamy i „wielki głos” (*Gliucelli*), „wielki cień” (*Fatum do Lykofrona*), „wielkie klęski i wielkie serca” (*Toast*). Epitet ten podkreśla niezwykłość, a także ogrom wszechświata wobec człowieka i najczęściej służy hiperboli-zacji.

Warto zwrócić uwagę na antonimy **biały** i **czarny**. Pojawiają się one u autorki *Roty* dosyć często; **czarny** z F=32, **biały** z F=29. Epitet **czarny** najczęściej symbolizuje śmierć: „dół czarny” (*Kołysz mi się, kołysz*), „próg czarny” (*Dzwony*), „czarna paszczęka” (*Faun pijany*), „śmierci chusta czar-na” (*Mojżesz*); żalobę: „czarna sierot szata” (*Bądź silnym*), „kraj czarny” (*Wojna. Z teki Grotgera*), „czarna chusta” (*Manaradharnasastra*).

W obrazach wiejskiego życia i pejzażu niezmiennie pojawiają się moty-wy „czarnej roli”, „czarnej mąki” (*Z szopką*), „czarnego chleba” (*W kamieniu polnym*), „czarnej chaty” (*Dzwony*), „doli czarnej, czarnego pola, czarnego boru”, które wiele mówią o sposobie widzenia rzeczywistości przez poetkę. Zaś epitet **biały** o proweniencji romantycznej symbolizuje niewinność, czy-stość, np. „duch poezji biały”, „szata biała”, „twarz biała”, „biała lilia”. Cha-rakterystyczne dla Konopnickiej są przymiotniki **złoty** i **srebrny**, którym ciekawy artykuł poświęcił J. Trypućko (por. przypis 1).

Próba wierszy Konopnickiej jest dość uboga w słownictwo wśród wszyst-kich uwzględnianych prób. Styl poetki jest wybitnie nominalny. Teksty autorki *Roty* charakteryzują się wysokim wskaźnikiem zwięzłości stylu, małym bogactwem leksykalnym, ale dużą różnorodnością i oryginalnością języka poetyckiego. Utwory Konopnickiej są raczej monotonne tematycznie. Częste stwierdzenia o ludowym rodowodzie poezji Konopnickiej nie znajdu-ją potwierdzenia w badaniach statystycznych struktury językowej.